

Id autem evenire dicunt I. in Correlativis, prout in viro et uxore; tunc enim quod est sanctum de uno, censemur etiam de alio, si pro utroque eadem ratio procedat. Sicut enim Sponsa potest resilire a Sponsalibus, si Sponsus sine ejus licentiâ absit, ex c. *De illis de Sponsal.* sic etiam Sponsus. Item si uxor potest communicare cum viro excommunicato, ex c. *Quoniâm* 2. qu. 3. itâ etiâ vir. II. In Aequiparatis, ut sunt Electio, Præsentatio, Provisio ad Beneficium. III. In Connexis, ut sunt Diaconus, et Subdiaconus. IV. In contentis, ut sunt Vicarius Episcopi, et Vicarius Capitularis Sede vacante, Filia et neptis. In his convenientiunt omnes, etiamsi lex sit pœnalis, aut correctoria.

Regulam autem juris 49. in 6. *Odia restringi, favores conve- nient ampliari,* rectè dicunt *Suar.* l. 6. c. 4. et *Bon.* loc. cit. n. 27. cum *Menoch.* procedere, quando dispositio legis extenditur ex interpretatione congruitatis, ut aiunt, non autem quando extendi debet ex interpretatione necessitatis, quæ dicitur potius adæquata interpretatio legis, quam extensio.

Advertunt tamen 1. *Sanch.* l. 3. de *Matrim.* D. 20. n. 3. et *Mazotta* loc. cit. p. 98. quod si lex decernat aliquid causâ frequentioris usûs, ipsa etiam comprehendit casum minus frequen- tem. Et ideo lex S. Pii V permittens Monialibus egressum propter incendium, et lepram, aut epidemiam, extenditur etiâ ad ruinam domûs, inundationem, et invasionem hostium, ut communiter DD. docere ait *Mazotta* loc. cit. Advertunt 2. *Laym.* n. 11. *Pal.* n. 14. quod Judices ex similitudine rationis tenent legem ad alios casus extendere, quia ipsi quantum fieri potest legibus debet conformari, juxta l. 12. ff. de Leg. Cum in aliquâ causâ sententia earum (nempe legum ut supra exprimitur) manifesta est, is qui jurisdictioni praestad similia procedere debet.

III. De Epiceiâ Legis.

201. — Epiceia, seu Epikia est exceptio casûs ob circumstan- tias, ex quibus certò, vel saltem probabiliter judicatur Legisla- torem noluisse illum casum sub Lege comprehendi. *Salm.* c. 4. n. 41. cum *Pal.* et *Martin.*

Hæc Epiceia non solum locum habet in Legibus humanis, sed etiam in naturalibus, ubi actio possit ex circumstantiis à malitiâ denudari. *Salm.* ib. n. 42 et 43.

Ut tamen detar locus Epiceiae, non solum debet Lex cessare in causâ particulari negativè, quia nimis deficiet tunc finis Legis; sed debet cessare contrarie, nempe quod Lex reddatur dammosa, vel nimis onerosa: quare potest negari ensis depositus domino, si ille eo sit abusurus. Ita *Salmantenses* ibid. n. 44. cum *S. Thom.* Sufficit autem, si aliter Lex redderetur nimis dura. *Salm.* ib. n. 45. cum *Arao.* *Cord.* etc. Hinc excusatur ab audita- tione Sacri, qui timet notabilem jacturam honorum. Et etiâ excusatur ab observatione Festi, qui aliter amittere cogitum mag- num lucrum, ut *Suar.* et *Pal.* apud *Salm.* ib. in fin. Et super hoc vide dicenda. l. 3. n. 301.

APPENDIX I

BUSEMBAI.

DE DISPENSATIONIBUS S. PÆNITENTIARIAE.

202. — « Quia ex officio S. Pœnitentiariæ multæ dispensa- tiones (et gratis quidem) impetrari possunt, saltem pro foro conscientiæ, operæ pretium censui quædam circa hujus rei præxim pœnitentibus, et confessariis utilia hic subnectere.

“ Et quidem tria potissimum circa hand rem requiri possunt. 1. Circâ materiam, et causas, in quibus nimirum casibus dis- pensationes istæ concedi soleant. 2. Circâ formam litterarum Pœnitentiariæ, quibus dispensatio Confessario committitur quarum verba nonnulla, quæ difficultatem pariunt, explicanda sunt. 3. Circâ ipsam executionem dispensationis, quæ nimi- rum in ea observanda sint. De quibus ex Bonac. Dian. p. 4. t. 4. R. 71 et p. 8. t. 1. R. 103, etc. usque ad R. 111, et *Marci Pauli Leonis volumine integro ea de re edito.*

203. — « Resp. 1. In triplici materia (pro cuius diversitate diversa quoque est forma) dispensationes, sive gratiæ istæ con- cedi solent.

“ *Prima* est in votis, v. gr. ut votum Religionis, ob inopiam parentum, vel fratrum, similive ex causa licet differre: ut quis a voto simplici castitatis, vel etiâ Religionis, postquam ma- trimonium contraxit, absolvatur ad manendum in matrimonio, debitumque licite petendum: ut à voto Religionis (ob debilita- tem virium, per quas ejus onera ferre non possit, aut ob metum incontinentiæ, aut dotis defectum) absolvatur in ordine ad con- trahendum matrimonium.

“ *Secunda* in impedimentis occultis matrimonii, sive ea impe- dientia tantum, sive etiam dirimentia, sive matrimonium cum iis publicè contractum sit, sive contrahendum, dummodò de eo privatim fuerit actum, et conclusum, præsertim bona fide, sive etiâ quando contracto superveniunt. Circâ quæ notandum: 1. Impedimenta occulta dici, quæ vel nulli nota sunt, vel licet uni, alterive innotuerint, ad forum tamen contentiosum non sunt deducta. * (Vide l. 6. n. 115.) * 2. Etsi aliqua impedimenta, v. gr. cognitionis spiritualis, naturâ suâ sint publica, cum contrahantur in facie Ecclesiæ; fieri tamen potest per ac- cidentem, ut sint occulta, v. gr. 1. Ob diuturnitatem temporis, ex quo sunt contracta. 2. Ob distantiam loci à loco contractæ cog- nationis. 3. Per mortem eorum, qui fuerunt consciî. 4. Per ignorantiam hujus contractionis.

“ *Tertia* in variis censuris, ut excommunicationibus, suspen- sionibus (item irregularitatibus), præsertim occultis, ad absol-

vendum ab iis, dispensandum, rehabilitandum, etc. Item ad condonandam obligationem restitutionis ob Horas neglectas, ad commutandum onus recitationis Horarum, eligendum Confessarium, etiam pro reservatis; transeundum ad aliam Religionem, sive Ordinem (pro utroque foro) etiam post apostasiā à suo.

204. — « Resp. 2. In formulis frequentioribus ipsius Brevis Apostolici verba, quae substantialia continent, et difficultatem habent, sunt hæc :

« 1. *Si est ita : vel quatenus si ita est* : Quorum sensus est, ut si preces veritate nitantur, præsertim tempore datarum litterarum Apostolicarum. Requiritur autem veritas rerum narraturum, principaliter quoad essentialia facti, v. gr. affinitatem esse contractam, incestum commissum, et actum, sive tractatum esse de matrimonio (intellige perfectè; ita ut in id uterque consenserit), et periculum revelationis, ac scandalum immovere. Secundario autem requiritur quoad accidentalia, v. gr. bona fide actum esse, et similia, quæ tantum sunt impulsiva, et sine quibus nihilominus conceduntur tales dispensationes: undè, etsi in iis, vel in aliis parvi momenti sit erratum in petitione, gratia nihilominus est valida v. M. Leon. p. 2. f. 226 et p. 3. f. 391. (Vide h̄c Bullam Bened. XIV. l. 6. n. 1131.)*

« 2. *Si periculum immineat revelationis*. Ad hoc enim, ut subsistat dispensatio, requiritur, ut sit periculum, ne reveletur impedimentum (intellige, quando id in formula exprimitur) si non subsequatur matrimonium, docet Marc. Leo p. 2. f. 230. Periculum autem hoc non importare necessariam detectionem, sed tantum probabilem, et moralem credulitatem, futurum, ut si resiliatur à matrimonio contrahendo, et hujus causæ assignari non possint, ex vehementi suspicione, et curiosa inquisitione detegatur. V. l. c. f. 233.

« 3. *Et scandalum*. Quo nomine intelligitur gravis infamia, ex qua deinde sequantur contentiones, minæ, pugnæ, etc. Leo f. 30 et 317.

« 4. *Ut dicta muliere de nullitate prioris consensū certiorata, etc.* Clausula hæc est substantialis, ut nimis, si dispensandum sit in impedimento dirimente, cum quo matrimonium contractum fuit in facie Ecclesiae, conjux ignorans illud impedimentum fiat certa de nullitate prioris sui consensū, et novum, validumque liberè præstet (ita tamen, ut in cognitionem occulti impedimenti non veniat). Leo p. 251. Diana p. 8. t. 3. R. 110. Sufficit autem, ut istum consensum præstant inter se secretò, nemine presente, per verba vel signa sufficientia, v. gr. copulam maritali affectu. Neque debet Executor dispensationis eos coram se, et testibus iterum copulare. Leo p. 552. *(Vide dicenda l. 6. de Matrim. n. 1119.)*

« 5. *Postquam dicto Sacerdoti, si nondum satisfecerit. Verba hæc solent esse in facultate absolvendi ab excommunicatione, v. gr. ob percussionem Clerici : et important conditionem prius*

satisfaciendi parti læsæ, quam possit absolvī, hoc est, compensandi injuriam, expensas et omnia damna, quæ ob percussionem illam incurrit, quorum æstimatio committitur Executori dispensationis: neque ab ejus obligatione liberatur percussor per hoc, quod percussus injuriam remiserit. Vide Leon. p. 382, 384. Si autem non possit in præsenti satisfacere, sufficit, si juratus promittat se satisfacturum, cum primū poterit.

205. — « Resp. 3. Circā praxim, sive executionem hujus dispensationis, hæc facienda.

« 1. Litteræ sacrae Pœnitentiariæ diriguntur ad oratorem, hoc est ad ipsum, qui dispensationem per se, vel alium petiit, qui non debet eas resignare, sed eligere Confessarium talē, quali inscribuntur, qui eas sibi ab oratore tradita resignet, legat, et deinde cum eo secundūm commissionem dispensem. Licet vero quocumque casu ab alio aperiantur, non ideò carent effectu. Salas, Dian. p. 8. t. 3. R. 103.

« 2. In Confessario hoc requiritur : 1. Ut sit approbatus ab Ordinario territorii, in quo dispensatus est. 2. Ut sit Magister, sive Doctor in Theologia, vel Jure Canonico; promotus in Academia, vel Religiosus habens privilegium, quale concessit Gregorius XIII Anno 1582. Confessarii Societ. Jesu, quos Generalis, vel alius Superior de ejus licentia ad id designarit. 3. Ut specialiter ad hoc selectus ab oratore, hoc est ab eo, cum quo dispensandum est: qui tamen semel electum, nisi deprehendat ignorantem, mutare non potest. Leo f. 22. Dian. p. 8 t. 3. R. 104. Contrarium tamen docent Sanch. et Perez. de Matr. d. 8 sect. 5. n. 7.

206. — « 3. Confessarius ad id electus : 1. Debet dispensare in ipsa Confessione, vel saltem immediatè post. Dian. p. 4. t. R. 7. Leo p. 1. f. 54 et 28. 2. Debet causæ cognitionem, quando ea in Brevi exigitur, essentialiter præmittere per diligens examen pœnitentis, nisi habeat antè perspectam: quia non est merus Executor, sed Judge, cui delegatur potestas dispensandi. 3. In ea debet credere illi, etiam sine testibus, et juramento nisi aliunde sciat esse falsam; tunc enim dispensare non debet. Leo, Diana p. 8. t. 3. R. 108. 4. Opera in ipso Brevi præscripta, etsi possit moderari, non tamen condonare potest. 5. Etsi non præscribantur certa verba ad dispensandum, debet tamen servare formam à Ritu Romano probatam, et post verba ista, *Absolvo te à peccatis tuis*, addere: *Et eadem auctoritate declaro te in dicto matrimonio manere, et debitum conjugale reddere posse, et debere: necnon dispenso tecum, ut idem debitum etiam exigere licite valeas. In nomine Patris, etc.* Si vero sit absolvendus ab excommunicatione, vide formulam l. 7. n. 116. Absoluta dispensatione, debet lacerare litteras præcipue sigillum, ita ut ad probandum servire non possint, alias incurrit excommunicationem majorem, Leo f. 239. Laceratio tamen ista non est de substantia: quia tantum intenditur, ut non suffragentur in foro exterio. 6. Nullo modo debet attestationem dispensationis factæ, neque

» ipsum Breve, seu diploma reddere cum pro solo foro conscientiae debat servire. 8. Nihil debet accipere, ne viâ quidem compensationis pro dispensatione etiam pro foro externo facta : ideò enim inscribitur, *gratis ubique*. Alias incurrit ipso facto excommunicationem majorem. Gavant. Dian. l. c. ex declarat. Cardin.

Ex dictis resolvuntur sequentes casus :

207. — « 1. Confessarius pro hac dispensatione eligi non potest qui tantum est Doctor Ordinis, vel Professor, vel Licentiatus Theologiae; quod enim hic in favorilibus veniat nomine Doctoris, tantum intelligitur de iis, quae ratione exercitii, non quae ratione dignitatis committuntur. Lev. P. 1. f. 21. Dian. P. 4. t. 4. R. 41.

« 2 Ex privilegio Soc. Jesu concesso, alii etiam Mendicantes eligi possunt, ob communicationem. Debent tamen tamhi, quam isti specialem ad hoc habere facultatem à suis Superioribus : alias dispensatio erit nulla; ita Auct. cit. Et patet ex dictis.

« 3. Confessor debet ita examinare pœnitentem, ut cognoscat, et quidem distinctè, merita cause, possitque inter ea discernere: Ideo enim inscribitur *Viro discreto*. Præcipue autem debet inquirere, an preces nitantur veritate, quia gratia non conceditur simpliciter, sed sub conditione, ideoque solet addi clausula : *Quatenus si ita est : vel, si ita esse repereris. V.* Auct. cit.

« 2 (Vide de Matrim. l. 6. n. 1131.) *

« 4. Is, qui dispensationem petit, debet Executori ad id electo confiteri : nec sufficit antè ei confessum fuisse. Patet ex dictis. Leo f. 28. Dian. p. 4. t. 4. R. 71. Reg. Pont. contra Sanch. Salm. Perez, Palaum quorum sententiam non amplius esse probabilem docet Fill. Escob. Lezan. Dian. l. c. et p. 8. t. 5. R. 105.

208. — « 5. Commissio hujus dispensationis non expirat morte Pœnitentiarii concedentis, re integrâ; quia est gratia non facienda, sed facta in favorem oratoris, cui jus quæsitum est; et Executor est dispensator necessarius, si quidem preces nitantur veritate. Neque etiam morte Pontificis, tum ob rationem allatam, tum quia officium majoris Pœnitentiarii non expirat morte Pontificis. Dian. p. 8. t. 3. R. 89. ex Suar. Sanch. Garc. etc. contra Navar. Bon. etc.

N. B. Appendix secunda de *Privilegiis*, item tertia *De Prohibitione Librorum*, remissæ sunt ad Tomum nonum.

LIBER SECUNDUS.

DE PRAECEPTIS VIRTUTUM THEOLOGICARUM.

TRACTATUS PRIMUS.

DE PRÆCEPTO FIDEI.

CAPUT I.

Quæ Mysteria Fidei necessariò credenda sint?

1. Quæ Mysteria credenda necessitate mediæ? — 2. An mysteria SS. Trinitatis, et Incarnationis sint credenda explicitè? — 3. Quæ ex præcepto scienda? et an memoriter? — 4. Quale sit objectum fidei materiale, et quale formale?

1. — « Ex iis, quæ fideles explicitè credere tenentur, quædam necessariò credenda sunt necessitate mediæ, seu finis; sinè quibus, etiā inculpabiliter ignoratis finis ultimus obtineri nequit; alia necessitate præcepti, sinè quibus, inculpabiliter omisis, finis potest obtineri. Sanch. 2. mor. c. 2. Azor. Val.

« Resp. 1. Necessitate mediæ necessaria sunt hæc duo : 1. Explicitè credere, Deum esse, et Remuneratorem bonorum esse, juxta illud Apostoli ad Hebr. 11. *Credere oportet. Trid. sess. 6. c. 8. 2.* Post sufficientem Evangelii promulgationem, credere explicitè, ut vult Mol. aut saltem implicitè, ut probabiliter quidam docent cum Con. et Laym. Christum et Sanctissimam Trinitatem. Vid. Escob. ex 2. c. 9. n. 20. ubi ex Vasq. l. 2. d. 116. c. 3. docet culpabilem ignorantiam horum Mysteriorum, sive negligentiam ea discendi esse grave peccatum, distinctum ab eo, cuius est causa. Vid. Dian. p. 3. t. 5. R. 47 et 48.

Fides definitur: « Est virtus theologica, a Deo infusa, inclinans nos ad firmiter assentiendum, ob Divinam veracitatem, omnibus quæ Deus revelavit, et per Ecclesiam nobis credenda proposuit. » Dicitur 1. *Virtus Theologica*, id est, quæ Deum respicit; fides enim, prout etiam Spes, et Charitas, Deum directè spectant, ad differentiam virtutum moralium, quæ indirectè eum respiciunt. 2. *A Deo infusa*, quia Fides est donum supernaturale Divinum. 3. *Inclinans nos ad firmiter credendum*, nam assensus Fidei nequit cum formidine consistere, prout perperam dicebatur in Propositione 4. ab Innoc. XI proscripta, sed omnino firmus esse debet. 4. *Ob Divinam Veracitatem*; veritas enim infallibilis